

وساطت فناوری و اخلاق

با تکیه بر آرای برنو لاتور

چیستی فناوری

- ▶ ۱. نظریه کنشگر شبکه (actant-network theory)
- ▶ ۲. ماهیت شبکه‌ای کنشگران
- ▶ ۲. آمیختگی انسان‌ها و غیرانسان‌ها (از میان برداشتن مقولات مجزای جامعه، فناوری و طبیعت)
- ▶ ۳. انسانها / غیرانسان‌ها (nonhuman) / نایمان‌ها (inhuman)
- ▶ ۴. آیا می‌توان فناوری را تعریف کرد؟
- ▶ ۱.۴ مصنوعات
- ▶ ۲.۴ مصنوعات انسان‌ساز
- ▶ ۳.۴ مصنوعات انسان‌سازی که دارای نوعی مکانیسم یا کارایی هستند
- ▶ ۴.۴ مصنوعات انسان‌ساز معطوف به حل مسئله در شبکه اجتماعی-فنی

چیستی فناوری

۱. فناوری راه حل نوعی معما یا دایلمای عملی هستند
۲. فناوری میانبر (shortcut) یا انحراف از مسیر مستقیم (deviation) هستند.
۳. فناوری به مثابه وصف نه ذات
۳. مسئله تمایز و مسئله معیار تمایز

وساطت فناوری

۱. ▶ فرق میان واسطه (mediator) و وسیله صرف/ارساننده صرف (intermediary)

انواع وساطت

- ▶ ۱. وساطت ترکیب (**composition**): کنش‌های انسانی، ترکیبی از کنش‌های عاملان انسانی و غیرانسانی‌اند.
- ▶ ۲. وساطت ترجمه: فناوری اهداف، علایق، قصدها، ایده‌های دیگر کنشگران را تغییر می‌دهد.
- ▶ ۳. وساطت واگذاری (نماینده‌گی) (**delegation**): فناوری، کنش‌های انسانی را نمایندگی می‌کند ولی در همان حال آن‌ها را تغییر می‌دهد.
- ▶ ۱,۳ نگاشت/تعبیه (**inscription**)
- ▶ ۲,۳ تجویز (**prescription**)
- ▶ ۳,۳ کاربر ایدئال
- ▶ ۴,۳ بعد هنجارین فناوری

سه معنای اخلاقی بودن فناوری

▶ معنای اول: کنش فناوری بخشی از کنش اخلاقی انسان است (وساطت ترکیب).

▶ سه نمونه حکم خلاق در شبکه اجتماعی فنی کنونی

▶ ۱. شما نباید به خودتان آسیب برسانید (پل عابر پیاده)؛

▶ ۲. شما نباید هوا را آلوده کنید (حمل و نقل عمومی)

▶ ۳. شما باید وقت شناس باشید (ساعت)

سه معنای اخلاقی بودن فناوری

سه معنای اخلاقی بودن فناوری

معنای دوم: فناوری می تواند اعمال کننده یک قاعده یا هنجار اخلاقی باشد (وساطت نمایندگی / واگذاری)

۱. فناوری می تواند حامل قواعد اخلاقی باشد؛
۲. فناوری میتواند اعمال کننده قواعد اخلاقی باشد.
۳. فناوری میتواند اعمال کننده یک دستورالعمل به لحاظ اخلاقی مهم باشد.

سه معنای اخلاقی بودن فناوری

- ▶ معنای سوم: فناوری می تواند اخلاقاً خوب یا بد باشد (وساطت ترجمه).
- ▶ ۱. فناوری تغییردهنده اهداف و انگیزه های انسان است.
- ▶ ۲. فناوری میتواند انسان را اخلاقاً بهتر یا بدتر کند.
- ▶ ۳. خوب و بد میتواند وصف فناوری نیز باشد.

نش هنجار مرتبط با وساطت اخلاقی فناوری

۱. باید از فناوری‌هایی که در راستای ارزش‌های اخلاقی ما هستند استفاده کنیم (بر اساس وساطت ترکیب)؛
۲. باید دست به ساخت فناوری‌هایی بزنیم که دایلماهای اخلاقاً مهم ما را حل می‌کنند (بر اساس وساطت ترکیب)؛
۳. باید برخی از ارزش‌ها و کنش‌های اخلاقی را به خود فناوری‌ها واگذار کنیم (بر اساس وساطت واگذاری)؛
۴. باید از ساخت فناوری‌هایی که دستورالعمل‌های غیراخلاقی تجویز می‌کنند پرهیز کنیم، یا فناوری‌های جدیدتر باید در جهت رفع دستورالعمل‌های غیراخلاقی فناوری‌های قدیمی‌تر باشند (بر اساس وساطت واگذاری).
۵. باید وارد ارزیابی وساطت فناوری‌ها در کنش‌های اخلاقاً مهم و ارزیابی مسئولیت‌های اخلاقی-حقوقی آن‌ها شویم (بر اساس وساطت ترجمه).
۶. باید در هنگام ساخت (یا انتقال) فناوری‌ها تا جای ممکن وساطت مصنوعات در یک جامعه را پیش‌بینی کنیم (بر اساس وساطت ترجمه).

توزیع مسئولیت

دامنه مسئولیت

۱	هنری سجویک	خود
۲	بنتام، میل، کانت	انسان ها
۳	تام ریگان	انسان ها و حیوانات
۴	کریستوفر دی. استون، متیو هال	انسان ها و جانداران
۵	میشل سر، لاتور، جیمز لاولاک	انسان و غیرانسان ها، گایا

▶ «قانون اخلاقی در قلب‌های ماست اما در دستگاه‌های ما هم هست»

- ▶ Latour, Bruno (2002). 'Morality and Technology, The End of the Means', *Theory, Culture, and Society*, Vol. 19, No. 5, p 253